

Diskusija: Veiksmai UNESCO Pasaulio paveldui Kernavėje išsaugoti

ATASKAITA

Santrauka

2023 m. birželio 28 d. Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcijoje (toliau - VKKR, Rezervato direkcija) įvyko vieša diskusija „Veiksmai UNESCO Pasaulio paveldui Kernavėje išsaugoti“, kur suinteresuotos šalys ir gyventojai išsakė nemažą gerų idėjų, padėsiančių tikslingiau formuluoti Kernavės archeologinės vietovės Valdymo plano Veismų dalį.

Prie aktyviai Valdymo planą rengiančios Rezervato direkcijos komandos tądien prisijungė Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos, Kultūros ministerijos ir Kultūros paveldo departamento, Valstybinės saugomų teritorijos tarnybos, Širvintų rajono savivaldybės, Vilniaus universiteto, Dzūkijos-Suvalkijos saugomų teritorijų direkcijos Neries regioninio parko grupės atstovai, kernaviškiai, Kernavės Parapijos klebonas, Lietuvos archeologų draugijos, Lietuviškos pirties akademijos, Lietuvos geografų draugijos, VŠĮ „Vikingų kaimas“, UAB „Verdela“, MB „Vykinto keliai“, AB „Energijos skirstymo operatorius“ ir kiti žmonės, besirūpinantys šia unikalia vietoje.

Prie apsaugos, darnaus vystymosi, švietimo, tvaraus turizmo teminių stalų buvo diskutuojama, kuo įvairios įstaigos, organizacijos ir asmenys gali prisidėti, kad šios unikaliuos UNESCO pasaulio paveldo sąrašė esančios vietovės išskirtinė visuotinė vertė būtų išsaugota ateities kartoms, stiprinant teritorijos socialinį, ekologinį ir ekonominį tvarumą, puoselėjant vietos savastį ir įgalinant bendruomenes.

Susitikimo metu pasidalinta mintimis, kuo svarbi, unikali, brangi Kernavė mums ir pasauliui, taip pat aiškintasi, kokių testinių ar naujų apsaugos priemonių reikia imtis reaguojant į vertybėms kylančias grėsmes, kaip derinti vystymosi ir išsaugojimo poreikius, svarstyta, kokia yra Kernavės žinutė, kaip ir kam ją perduoti, kaip aktyvinti informavimą ir interpretaciją, grįstą tyrimų metu gautomis žiniomis, o taip pat - koks turistai Kernavėje laukiamiausias, kaip tokį prisikviesti ir užtikrinti jam puikią ateitį.

Įtraukioju būdu surengtoje diskusijoje ne tik buvo pristatyta Valdymo plano rengimo eiga, šio strateginio dokumento organizatorių, rengėjų, Priežiūros grupės ir visuomenės vaidmuo, bet ir liko erdvės maloniems susitikimams, kiekvienos idėjos ar požiūrio išsakymui.

40 žmonių diskusiją moderavo dr. Giedrė Godienė.

Pasaulio paveldo vietovės Valdymo planas - tai platus strateginis dokumentas, kuris išgrynina, kaip UNESCO pasaulio paveldo vietovės išskirtinė visuotinė vertė bus išsaugota dabarties ir ateities kartoms. Tai susitarimas, kuriuo visos suinteresuotos vertybės išsaugojimu šalys pripažįsta Vietovės svarbą, jos vertę pasauliniame, nacionaliniame ir vietos kontekste ir drauge, dalyvaujamojo planavimo principais nustato būtinus koordinuotus veiksmus, atsakomybes ir bendradarbiavimo tarp partnerių gaires, būtinai vertybei išsaugoti, darniai vystyti ir komunikuoti.

Šiame dokumente: konkretizuojamos Vietovės vertybės, išskiriami jų būklę veikiantys faktoriai, socialinės, ekonominės, ekologinės ir kitos grėsmės, suformuojama suinteresuotų šalių veiklų, valdant išsaugojimo procesą, strategija, numatomos įvairiapusių ir efektyvių veiklų planavimo, įgyvendinimo, būklės stebėsenos, įvertinimo ir atsakomieji veiksmai ir priemonės dešimties metų laikotarpiui.

Diskusijos organizatoriai - Kernavės archeologinės vietovės valdymo plano organizatoriai ir rengėjai - Kultūros ministerija ir Valstybinio Kernavės kultūrinio rezervato direkcija.

Diskusijos tikslas - dalyvaujamojo planavimo principais su suinteresuotomis šalimis ir gyventojais generuoti idėjas, aptarti ateities veiksmus, būtinus Kernavės archeologinės vietovės išskirtinės visuotinės vertės išsaugojimui ir tuo prisidėti prie Kernavės archeologinės vietovės Valdymo plano (toliau - Valdymo planas, VP) veiksmų dalies rengimo.

Tuo pat metu siekiama didinti žinias apie šią Pasaulio paveldo Vertybę, jos vertę, o taip pat - skatinti įsitraukimą ir stiprinti bendradarbiavimą tarp už Kernavės archeologinės vietovės išsaugojimą atsakingų institucijų, vietos politikų, savivaldybių specialistų, mokslo ir verslo, profesinių bendruomenių atstovų ir vietos gyventojų bei jų interesus atstovaujančių asocijuotų struktūrų.

Diskusijos dalyviai. Kernavės archeologinės vietovės valdymo plano Veiksmų dalies rengimui dedikuotoje įtraukiojoje diskusijoje dalyvavo, savo žinias, požiūrį, patirtį turėjo galimybę perteikti 40 žmonių, tarp kurių buvo Kernavės gyventojai ir 15 suinteresuotų valstybės ir savivaldos institucijų, nevyriausybinių organizacijų, įmonių atstovai. (Dalyvių sąrašas - 1 priede).

Įtraukiojo proceso teisinis reglamentavimas.

Diskusija yra VP veiksmų plano rengimo KONSULTACIJŲ dalis.

Vadovaujantis Valdymo planų rengimo gairėmis, Vietos valdytojas ir Valdymo plano Rengėjas turi siekti visų valdymo sistemos dalyvių įsitraukimo į planavimo procesą, pagrįsto bendradarbiavimu ir partneryste su socialiniais ir ekonominiais, vietos ir užsienio partneriais, suinteresuotomis šalimis, vykdant konsultacijas su vietovės bendruomenėmis ir NVO viso planavimo proceso metu.

2023 m. birželio 28 d. Diskusija surengta Valdymo plano rengimo vidurinėje (veiksmų) stadijoje. Valdymo plano (toliau – VP) Esamos būklės dalis buvo pristatyta ir pateikta svarstymui Kernavės bendruomenei ir visuomenei 2023-03-15, o Plano rengimo Priežiūros grupei - 2023-03-23.

Parengtas ir Priežiūros grupės suderintas VP vėliau bus pristatomas visuomenei.

Po supažindinimo su valdymo planu, visuomenei turi būti suteikta galimybė per nustatytą terminą teikti pastabas ir pasiūlymus valdymo plano rengėjams. Numatoma VP rengimo pabaiga - 2023 m. spalio mėnuo. Tie, kas dėl kokių nors priežasčių negalėjo šio susitikimo metu išreikšti savo nuomonės, gali savo pastabas, pasiūlymus, komentarus siųsti elektroniniu paštu direkcija@kernave.lt dėl Veiksmų plano - iki rugsėjo 1 d., dėl viso VP - terminas bus patikslintas vėliau.

Renginio turinys. Renginio metu buvo pristatyti bendrieji UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos ir jos įgyvendinimo gairių reikalavimai, būtinybė pateikti informaciją apie vertybių išsaugojimo valdymo priemones.

Taip pat buvo priminta Kernavės archeologinės vietovės išskirtinė visuotinė vertė ir Konvencijos įgyvendinimo gairėse apibrėžti kriterijai, pagal kuriuos Pasaulio paveldo komiteto sprendimu Kernavės AV pripažinta svarbiu visos žmonijos dabarties ir ateities kartoms paveldu.

Diskusijos dalyviai buvo supažindinti su Kernavės archeologinės vietovės Valdymo plano rengimo tikslu, dokumento struktūra, projekto rengimo eiga, visuomenės dalyvavimo šiame procese tvarka, VP Esamos būklės išvadomis ir SSGG analize.

Buvo diskutuojama, kuo svarbi šiandien Kernavė ir ką šioje vietovėje svarbiausia išsaugoti, kokių veiksmų turėtumėme imtis, kad Kernavės archeologinės vietovės išskirtinė visuotinė vertė būtų išsaugota ateities kartoms, stiprinant teritorijos socialinį, ekologinį ir ekonominį tvarumą, puoselėjant vietos savastį ir įgalinant bendruomenes. (Diskusijos eiga - 2 priede).

Susirinkę buvo informuoti apie dabartinį Kernavės archeologinės vietovės valdymo sistemą (Rezervato Tarybą ir kt.), VP rengimo Priežiūros grupės darbą ir pasiūlymų teikimo tvarką, tolimesnį VP rengimo ir tvirtinimo procesą.

Diskusijos "Veiksmai UNESCO Pasaulio paveldui Kernavėje išsaugoti" dalyvių įžvalgos ir pasiūlymai

1. Kuo svarbi šiandien Kernavė ir ką šioje vietovėje svarbiausia išsaugoti?

Diskutuoiant po 3 išsakytos ir užfiksuotos šios bendros įžvalgos:

5 kartus paminėta, kad svarbiausia Kernavėje - istorija,

po 2 kartus - kad tai unikalus paveldas ir piliakalniai.

Taip pat drauge išgryninta, kad Kernavė tuo pat metu yra ir svarbi pasauliui, ir tai rajono vizitinė kortelė.

Tai atmintis, valstybės lopšys, lietuvių tapatumas, integralaus - kultūros ir gamtos vertybių - paveldo sankaupa, stipria vietos dvasia alsuojantis kultūrinis kraštovaizdis, kuriame darniai turi sugyventi praeitis, dabartis ir ateitis, veikli bendruomenė ir jos žmonės. Čia svarbiausia yra archeologija, bet taip pat gamta, tyla, turi būti plėtojamas vietos suvokimas ir kultūrinis turizmas.

Atskirai paminėta:

Istorinė atmintis

Atmintis

Autentiška istorija autentiškoje vietoje

Archeologija

Istorinė vertė - turizmo traukos centras

Istorinės atminties ir nuostabios gamtos vieta

Valstybės lopšys

Kernavė - Lietuvos "Troja"

Išsaugoti gamtą, tylą, grožį, istoriją

Kultūrinis turizmas

VP veiksmų plano rengimo KONSULTACIJOJE buvo priminta, kad

- VP Veiksmų plane turi būti numatyti veiksmai, susiję su Kernavės archeologinės vietovės išsaugojimu ir valdymu,
- turi būti vadovaujamas Plano tikslais ir uždaviniais, taip pat esamos būklės analizės, suinteresuotų šalių ir bendruomenių pateikta aktualia informacija, Plano teminėmis kryptimis, taip pat galiojančių teritorijų planavimo dokumentų sprendiniais.
- Veiksmų plane numatomos priemonės tikslams pasiekti ir rizikoms spręsti. Prie kiekvieno veiksmo nurodoma atsakinga institucija, taip pat rekomenduojama numatyti lėšas ir finansavimo šaltinius, įgyvendinimo pradžios ir pabaigos terminus, vykdymo stebėsenos tvarką, vertinimo kriterijus (rodiklius).

Diskusija vyko Pasaulio kavinės principu trimis raundais.

4-iose teminėse srityse vienu metu diskutavo po 7-8 žmones, dalyviams keičiantis po 30 ir vėliau po 20 minučių. Prie kiekvieno teminio stalo buvo parengtas klausimų lapo šablonas, centrinis klausimas, susijęs su Kernavės archeologinės vietovės kaip UNESCO PP vietovės išsaugojimo vizija, pateiktos esamos būklės SSGG analizės santraukos, teminiai klausimai.

Pagal VP rengimo gaires: VP teminės sritys ir veiksmai yra šie:

- 1. Apsauga** (Identifikacija Veiklų koordinavimas Stebėsena)
- 2. Darnus vystymasis** (Rezervato ir aplinkinių teritorijų vystymo koordinacija)
- 3. Švietimas ir įtrauktis** (verčių atskleidimas, interpretacija, pateikimas; partneriai ir tikslinės grupės suinteresuotos šalys ir bendradarbiavimo formatai Kernavės AV valdymo procesuose)
- 4. Tvarus turizmas** (lankymo ir turizmo infrastruktūros vystymas/ turizmo srityje dirbančių gebėjimų didinimas)
- 5. Rizikų valdymas**

Diskusijoje prie atskirų teminių stalų aptartos temos:

- Apsauga
- Darnus vystymasis
- Tvarus turizmas,
- Švietimas

Klausimai, susiję su įtrauktimi ir rizikų valdymu buvo pasiūlyti nagrinėti horizontaliuoju principu.

Centrinis klausimas. Kokių Jūsų manymu veiksmų turėtumėme imtis Kernavės archeologinėje vietovėje? Kaip Jūs/Jūsų organizacija geriausiai galėtų prisidėti ir kaip veikti (kokybiniai principai, technologijos, geriausi galimi veiksmai), kad Kernavės archeologinės vietovės išskirtinė visuotinė vertė būtų išsaugota ateities kartoms, stiprinant teritorijos socialinį, ekologinį ir ekonominį tvarumą, puoselėjant vietos savastį ir įgalinant bendruomenes?

Svarstyta, ko labiausiai reikia atsižvelgiant į VP Esamosios būklės dalies SSGG analizę, kaip reaguoti į archeologinę vietovę veikiančius veiksmus, kas numatomiems veiksams yra palanku ir kas gali veikti neigiamai?

Vienas VP tikslų - suinteresuotų šalių ir visuomenės dalyvavimo Vertybės išsaugojime poreikių išsiaiškinimas ir galimo bendradarbiavimo formato paieška.

Todėl prie visų stalų prašyta diskutuoti, kokie bendradarbiavimo formatai išsaugant Kernavės išskirtinę visuotinę vertę būtų reikalingi - kas tinkama, ką ir kaip reiktų tobulinti. Kiek kas nori/gali/turi būti įtrauktas? Į kokius klausimus? Kaip dažnai?

Kokio atgalinio ryšio reikia, kaip dažnai? Ar reikalinga patariamoji grupė, kas į ją turėtų būti įtrauktas?

Diskusijos metu dalyviai sukūrė 5 įžvalgų plakatus (3 priedas)

Išvalgos pagal teminius klausimus

Apsauga.

Kokių testinių ar naujų priemonių reikia, reaguojant į SSGG, vertybę veikiančius veiksniai?

Kuo Jūs ar Jūsų organizacija gali prisidėti?

Kalbama apie Kernavės Rezervato ir buferinės apsaugos zonos teritoriją

Veiksmas	Problema	Atsakingi
Tvarkymo plano įgyvendinimo sistemingas monitoringas	Suteikti naudos Kernavės gyventojams, kompensuojant apribojimus. Vienas pasiūlymų - kompensuoti archeologinių tyrimų, būtinų vykdant žemės judinimo darbus, išlaidas vietos gyventojams privačioje žemėje	LRV, KM, VKKR, direkcija, AM, VSTT
Vizualinės apsaugos prevencija	Į išsaugojimo veiksmus įtraukti vietos gyventojus	VKKR direkcija, bendruomenės
Užtikrinti teisės aktų suderinamumą. Suderinti Rezervato reglamentą su STR	Daugėja teisės aktų, todėl tai aštrėjanti problema	
Bendruomenės sąmoningumo didinimas, įtrauktis į išsaugojimo veiksmus per asmenines istorijas		Kultūros paveldo departamentas

Darnus vystymasis

Kaip derinti vystymosi ir išsaugojimo poreikius, atsižvelgiant į vietovės IVV?

Kokie galėtų būti priimtini DV scenarijai, atsižvelgiant? Kuo Jūsų organizacija gali prisidėti? Svarstome Vietovės ir jos buferinių apsaugos zonų teritoriją ir platesnius kontekstus.

Veiksmas	Atsakingi
Stiprinti ryšius tarp įvairių bendruomenių (profesinių, vietos gyventojų ...)	Kernavės seniūnija, VKKR direkcija, bendruomenės
Tikslinti vystymosi teisinį reguliavimą atsižvelgiant į konkrečių teritorijų vizualinę įtaką rezervato teritorijai	VKKR direkcija, Kultūros ministerija
Nuodugniai įvertinti aukštų objektų (telekomunikacijos bokštų, vėjo jėgainių ir pan.) įrengimo už vizualinės apsaugos zonos ribų vizualinį poveikį	Aplinkos ministerija VKKR direkcija
Finansuoti ar kompensuoti archeologinių tyrimų kaštus kultūros paveldo vertybės ir jos buferinės apsaugos zonos teritorijose	Kultūros ministerija, savivaldybė
Sukurti tipinius tradicinių pastatų projektus	Kultūros ministerija, VKKR direkcija, LAR
Sudaryti sąlygas tradicinių amatų vystymuisi	Kultūros ministerija, VKKR direkcija
Inicijuoti kultūrinę vietokūrą	VKKR direkcija, savivaldybės, bendruomenės

Pabrėžta, kad būtinas visų suinteresuotų šalių bendradarbiavimas.

Turizmas

Koks turistas Kernavėje yra laukiamiausias?

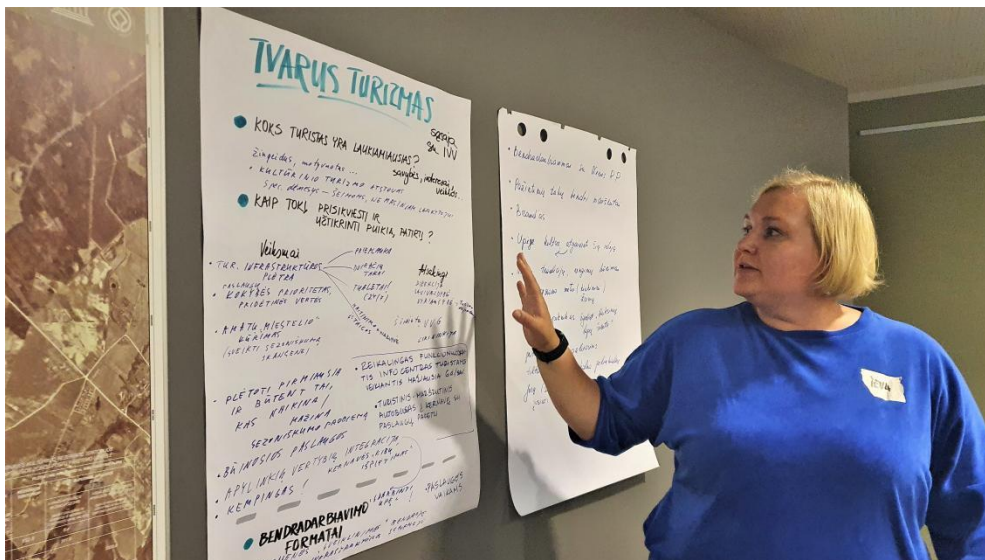
Žingeidus, motyvuotas. Kultūrinio turizmo atstovas.

Siektina, kad tai būtų šeimos, ne masinis turizmas

Kaip tokį prisikviesti ir užtikrinti jam puikią patirtį?

Tikslas	Priemonės	Atsakingi
Vystyti turizmo infrastruktūrą	Trūksta prieplaukos, dviračių takų, tualetų 24.7, maitinimas+nakvynė	LRV, KPD, VKKR direkcija, Širvintų VVG, bendruomenės, girininkija
Vystyti paslaugas	Didinti paslaugų pridėtinę vertę. Būtiniosios paslaugos	
Plėtoti pirmiausiai ir būtent tai, kas naikina ar mažina sezoniškumą, o ypač - Skansene	Kurti "Amatų miestelį"	
	Kempingas	
	6d/sav. veikiantis turistų infocentras	
	Turistinis maršrutinis autobusas į Kernavę su paslaugų paketu	
Kurti naujas tradicijas ir renginius, mažinančius sezoniškumą	Pvz., kinkiniai žiemą, masinis rudens piknikas "Auksinių lapų šventė"	Neries RP
Integruoti apylinkių vertybes, Kernavės "ribų praplėtimas"	Įdarbinti upę, keltas	
	Bendradarbiauti su Neries RP, kuriant bendrus maršrutus	
Paslaugos vaikams		
Pritaikyti neįgaliesiems	Tiltukas į Pilies kalno piliakalnį per fosą	
Įveiklinti bendruomenę bendroje paslaugų ir infrastruktūros sistemoje		
Sukurti Kernavės brand'ą - logo, moto		

Švietimas. Kokia yra Kernavės žinutė, kas, kaip ir kam ją turi perduoti? Kaip stiprinti informavimą ir interpretaciją ryšyje su tyrimų medžiaga?

Kokia yra Kernavės žinutė?

- 10 metrų istorijos kiekvienoje pėdoje, kurią mokslas leidžia gyvai patirti dabarties žmonėms.
- Pažink gyvą savo tautos istoriją
- Daugialypės patirtys
- Stipri vietos dvasia
- Tautinio ir dvasinio įkvėpimo šaltinis
- Nauji naratyvai, aktualūs vietiniams žmonėms ir Kernavės mitas
- Dar buvo paminėta: labai patogi vieta gyventi; mokslas tampa kūnu; galimybė paliesti visiems norintiems; regioninė praeitis.

Mūsų partneriai: tyrėjai, VU, interpretatoriai, rekonstruktorių bendruomenė, švietimo sektorius, kultūros ambasadoriai

Kernavės IVV perteikimo tikslinės grupės: mokiniai ir mokytojai, rajono mokyklos, užsienio ir Lietuvos turistai, akademinė bendruomenė, vietiniai ir katinai... Reiktų šviesti kuo skirtingesnius.

Kokie galimi nauji švietimo ir edukavimo formatai?

Formatai: gyvoji istorija, gyvi archeologiniai tyrimai, gyva muziejinė veikla, integracija į bendrojo ugdymo programas ypač rajono mokyklose, skaitmeninis pasakojimas, media ir kultūros animacija

Svarbu:

- švietimo ir kultūros koreliacija ir interpretacija,
- aiškos ir suprantamos komunikacijos formos - kalba, vizualumas, įvairūs kanalai.
- Kernavė - kaip bendradarbiavimo aikštelė, kur vyksta gyvenimas

Veiksmai	Atsakingi
Sudaryti ir įgyvendinti ilgalaikę tyrimų programą	VKKR direkcija, bendruomenės, Bažnyčia, universitetai, savivaldybės, Kernavės seniūnija
Vystyti muziejinę veiklą	
Sukurti ir vykdyti išvažiuojamąsias edukacijas	
Sukurti ir vystyti "temines dienas" - kalvių, pirtininkų, ir pan.	
Sukurti Kernavės ženklą - brandą, logo, moto, naudoti jį kaip veiklą, edukacijų, maisto ir pan. Kernavės kokybės ženklą	
Išplėsti Kernavės AV draugiškos bendruomenės ratą - sukurti AV nusipelnusių ir jos IVV garsinančių asmenų ir organizacijų -"draugų" ratą	

Grupinio darbo įžvalgas pristatė:

D. Jurčiukonis (VSTT, LGD) - apsaugos,
G. Džiovėnas (Kultūros ministerija) - darnaus vystymosi,
I. Lazauskė (VKKR direkcija) - tvaraus turizmo,
J. Poškienė (VU, VP Priežiūros grupė) - švietimo temos.

Moderatorės pastabos

Dėl įvykusios Diskusijos eigos

- Diskusijoje buvo susirinkę labai įvairūs žmonės, kuriems pavyko konstruktyviai pasikalbėti
- Pasiūlytas formatas buvo pakankamai patrauklus ir anksčiau laiko ją paliko tik keletas žmonių, keletas prisijungė pavėlavę.
- Susirinkusieji aktyviai diskutavo skirtingais būdais (vyko pasisakymai, pokalbiai trise, taip pat kaičiose teminėse grupėse po 6-9), visi galėjo pateikti savo požiūrį tiek individualiai, tiek aptarti jį su kitais.
- Pasirinktas diskusijos laikas buvo patogus.
- Diskusijos metu kilusios įžvalgos užfiksuotos - sukurti 5 įžvalgų plakatai.
- Diskusijos dalyviai per 2 aktyvių pokalbių valandas pavargo, todėl nepavyko išsakyti idėjų drauge stipriau struktūrizuoti, prioritetizuoti. Norint darbą tęsti toliau, buvo reikalingas ilgesnis laikas, siūlyti diskutuoti vaikstant po aptariamą vietovę, skiriamas maitinimas.
- Rekomenduojama įtraukiuosius grupių darbo metodus ir toliau taikyti. Tai būtų efektyvu strateguojant ateities vizijas, numatomus veiksmus ar reflektuojant įvykusius renginius Direkcijoje, taip pat diskusijose ir pasitarimuose su Rezervato Taryba, VP rengimo grupe.

Dėl užbaigto VP pristatymo

Pristatant parengtą Kernavės archeologinės vietovės Valdymo planą, turėtų būti komentuojami konsultacijos metu, o taip pat viso rengimo metu raštu ir žodžiu iš suinteresuotų grupių ir visuomenės gauti pasiūlymai, akcentuojant, kaip į juos reaguota. Jei tokių pasiūlymų negausu, įtraukusių diskusijų metodas nebūtinas, pakanka pristatymo ir klausimų-atsakymų dalies.

Dėl tolimesnio suinteresuotų šalių ir visuomenės dalyvavimo Vertybės išsaugojime ir galimo bendradarbiavimo formatų

Kadangi 2023 06 28 Diskusijoje buvo užfiksuota maža nuomonių ir pasiūlymų dėl tolimesnio suinteresuotųjų bendradarbiavimo išsaugant Kernavės AV IVV, siūlytina tęsti atitinkamas konsultacijas klausimyno pagalba.

Suinteresuotoms valstybės ir savivaldos institucijoms ir organizacijoms, Kernavės gyventojams, ypač - Diskusijoje dalyvavusiems asmenims, taip pat ir kviestųjų, bet neatvykusių sąrašui, **galėtų būti raštu pateiktas klausimynas**, kuriame jie galėtų savo nuomonę išdėstyti raštu.

Tarp rekomenduotinų temų/klausimų:

Suinteresuotųjų rato plėtimas

Siektinas įsitraukimo į Kernavės AV IVV išsaugojimo ir VP įgyvendinimą mastas (NVO ir gyventojams):

- Noriu dalyvauti sprendimų priėmime
- Noriu, kad su manimi konsultuotųsi
- Noriu būti informuotas asmeniškai
- Man pakanka bendrosios Kernavės VKR Direkcijos informacijos
- Nenoriu būti trukdomas

Bendradarbiavimo temos

Į kokių Kernavės AV klausimų sprendimą ir koku mastu Jūs/Jūsų organizacija norėtų įsitraukti?

Bendradarbiavimo formatai

Ko Jūsų manymu, reikia, kad vyktų geriausia visų suinteresuotų šalių sinergija išsaugant Kernavės IVV?

Siektina, kad Valdymo planas virstų įsipareigojimu.

Todėl **kartu su pačiais aktyviausiais suinteresuotų šalių atstovais ir VP rengimo Priežiūros grupe būtų naudinga susitikti papildomai tam, kad išgryninti ir trumpai aprašyti galimus bendradarbiavimo įgyvendinant VP modelius/formatus** (pavyzdžiui, VP įgyvendinimo Taryba ir jos veikimo principai; galimi periodiniai/probleminiai suinteresuotų šalių susitikimai ir pan.).

Apie tai, ar ir kiek labai į konkrečius bendradarbiavimo formatus norėtų būti įtrauktos suinteresuotos šalys ir gyventojai taip pat gali būti klausama klausimyno būdu (drauge pristatant numatomų modelių privalumus ir trūkumus).

Norėtųsi atkreipti dėmesį, kad Direkcija galėtų inicijuoti naujų specialiųjų periodinių renginių (konferencija, forumas, paroda, diskusija, ekskursija po vietovę ir pan.), skirtų suinteresuotų šalių pastangų IVV išsaugojimui aptarimui (ne tik ką dėl to daro Direkcija, bet taip pat ką - suinteresuotos šalys, organizacijos ir asmenys); galėtų būti skiriami metiniai pagarbos raštai už išskirtinius nuopelnus Kernavės AV ar žinių sklaidai apie ją. Svarbu puoselėti ryšius su aplinkinių rajonų mokyklomis, skatinti mokytojus.

Norint didinti palankių Kernavės IVV išsaugojimui veiklų įvairovę ir kokybę, siūlytina įsteigti "Kernavės kokybės ženklą", kuriuo galėtų būti ženklinamos paslaugos, kūriniai, produktai. Galima sukurti loteriją vietiniams, kurios laimėtojas gautų nemokamą archeologo konsultaciją, galėtų dalyvauti kasinėjimuose ir pan.

2 priedas

Diskusijos eiga

Kernavė, 2023 m. birželio 28 d. 16 -19 val.

***Dalyviai užsiregistruoja, užsiklijuoja savo vardą
Sėdamės į ratą***

I. ĮŽANGA iš viso apie 40 min

Ramojus 1 min.: sveikinimas, diskusijos pavadinimas, tikslas ir Giedrės pristatymas.

Diskusijos tikslas:

dalyvaujamojo planavimo principais organizuojamame susitikime su suinteresuotomis šalimis aptarti ateities veiksmus, būtinus Kernavės AV išskirtinės visuotinės vertės išsaugojimui.

Tikimės, kad tai augins mūsų žinias apie šią Pasaulio paveldo Vertybę, jos vertę, o taip pat - įsitraukiant vietos politikams, savivaldybių specialistams, mokslo ir verslo, profesinių bendruomenių atstovams ir vietos gyventojams bei jų interesus atstovaujančioms asocijuotoms struktūroms, stiprės mūsų visų bendradarbiavimas.

Pristatau Jums Giedrę Godienę, kuri šiandien bus mūsų diskusijos moderatorė.

Giedrė 2 min.

Esu kraštovaizdžio geografė, VU fizinių mokslų daktarė. 10 metų moderuoju grupių darbą naudodamasi dalyvaujamosios lyderystės metodais. Nuo 2010 m. dirbu su UNESCO klausimais Lietuvoje. Turiu patirties rengiant Kuršių nerijos IVV ir valdymo planą, drauge su E. Archipovaite moderavau KN kaip UNESCO vietovės visuomeninės vizijos kūrimo sesiją 2016 m, vedžiau PP vietovių valdytojų mokymų tarptautinį renginį 2017 m., praktinę tarptautinio UNESCO PP vietovių Valdymo planų seminaro dirbtuvių dalį 2021 metais.

Mano tikslas - ne kurti turinį - tam esate susirinkę Jūs visi, bet palaikyti erdvę, kurioje galėtų rasti prasmę - užtikrinti, kad diskusija būtų maloni, konstruktyvi, pagarbi dalyviams ir mūsų visų laikui.

Mūsų diskusija truks apie 3 valandas, turėtume baigti iki 19 val.

Darysime nedideles pertraukėles, kada galėsite atsigerti vandens, kavos, pasivaikščioti.

Diskusijos įžanga ir įžvalgų dalis bus transliuojama socialiniais tinklais, bus fotografuojama

Giedrė 10-15 min. prašo labai trumpai prisistatyti dalyvius

RATAS: vardas, pavardė, kaip susijęs, koks lūkestis šiandienai - 5 -7 min.

1-2-VISI: po 3 žmones - **kuo mums svarbi Kernavė, ką, mano nuomone, svarbiausia išsaugoti? - 2 dalykai.** Rašo kiekvienas ant lapelių po 1 dalyką, pasikalba trise ir atsako bendrą atsakymą 2 dalykais.

Giedrė surašo bendras įžvalgas

Įžanga apie Rengiamą dokumentą

Giedrė 5 min.

Kernavė ir UNESCO: Konvencija, įgyvendinimo gairės, IVV ir VP

Dabar drauge su gerbiamu direktoriumi Ramojumi Kraujeliu norėčiau priartėti prie konkrečių šios dienos užduočių.

Primenu, kad kalbame apie UNESCO Pasaulio paveldo vietovių sąrašę nuo 2004 m. esančią Kernavės archeologinę vietovę (Valstybinį Kernavės kultūrinį rezervatą).

Tokių pasaulio lobių išsaugojimas remiasi UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija ir jos įgyvendinimo gairėmis. Šalys įsipareigoja ne tik vykdyti bendrą politiką, bet ir perkelti tarptautinių dokumentų nuostatas į nacionalinę teisę.

Kiekviena vietovė turi ne tik išsamią **nominacinę bylą**, bet ir **išskirtinės visuotinės vertės aprašą**, o nuo 2005 m. privaloma pateikti smulkia informaciją apie **vertybių išsaugojimo valdymo priemones**.

Išskirtinė visuotinė vertė (toliau – IVV) – tai išskirtinis paveldo kultūrinis ir (ar) gamtinis reikšmingumas, nustatytas pagal Konvencijos įgyvendinimo gairėse apibrėžtus kriterijus ir Pasaulio paveldo komiteto sprendimu pripažintas svarbiu **visos žmonijos dabarties ir ateities kartoms**.

Lietuvos pradžia menančios Kernavės IVV kriterijai:

iii KAV išskirtinai liudija maždaug 11 000 m gyvenviečių raidą Baltijos regione. Vertybės teritorijoje yra išskirtinių panteistinių ir krikščioniškų laidojimo tradicijų įrodymų.

iv Gyvenviečių planas ir įspūdingi piliakalniai yra išskirtiniai tokio struktūrinio tipo objektų raidos ir jų naudojimo ikikrikščioniškuoju laikotarpiu pavyzdžiai.

Atributai: 15 archeologijos ir 3 istorijos paminklai, tarp jų - Kernavės senovės gyvenvietės, Kernavės kapinynas, 5 piliakalnių kompleksas ir Kernavės senojo miesto vietos.

Ramojus 5 min. :

IVV dalis Apsaugos ir valdymo reikalavimai, akcentuojant vietovės statusą, Direkcijos rolę

Valdymo planas - kas tai, ką nustato, ką reguliuoja

Vietos valdytojas, Priežiūros grupė, Vertybės valdymo patariamoji grupė (išorės ekspertai)

VP organizatoriai, rengėjai, rengimo eiga, dabartinė ir vėlesnės stadijos. Pristato Agnę ir kitus rengėjus

Giedrė: Visuomenės ir suinteresuotų šalių dalyvavimo rengiant VP tvarka

Vietos valdytojas ir Rengėjas turi siekti visų valdymo sistemos dalyvių įsitraukimo į planavimo procesą, pagrįsto bendradarbiavimu ir partneryste su socialiniais ir ekonominiais, vietos ir užsienio partneriais, suinteresuotomis šalimis, **vykdant konsultacijas su vietovės bendruomenėmis ir NVO viso planavimo proceso metu**.

Valdymo plano Esamos būklės dalis buvo pristatyta ir pateikta svarstymui 2023-03-15 Kernavės bendruomenei ir visuomenei, o 2023-03-23 - Priežiūros grupei.

Parengtas ir Priežiūros grupės suderintas Planas pristatomas visuomenei. Po supažindinimo su valdymo planu, visuomenei turi būti suteikta galimybė per nustatytą terminą teikti pastabas ir pasiūlymus valdymo plano rengėjams. Numatoma VP rengimo pabaiga - 2023 m. spalio mėnuo.

Visų suinteresuotų šalių indėlis yra svarbus. Šiandien mes esame VP veiksmų plano rengimo KONSULTACIJOJE.

27.4. Veiksmų planas. Čia turi būti numatyti veiksmai susiję su Vertybės išsaugojimu ir valdymu.

Sudarant veiksmų planą vadovaujamasi Plano tikslais ir uždaviniais, taip pat esamos būklės analizės, suinteresuotų šalių ir bendruomenių pateikta aktualia informacija, Plano teminėmis kryptimis, taip pat galiojančių teritorijų planavimo dokumentų sprendiniais.

Veiksmų plane numatomos priemonės tikslams pasiekti ir rizikoms spręsti. Prie kiekvieno veiksmo nurodoma atsakinga institucija, taip pat rekomenduojama numatyti lėšas ir finansavimo šaltinius, įgyvendinimo pradžios ir pabaigos terminus, vykdymo stebėsenos tvarką, vertinimo kriterijus (rodiklius).

Taigi, pereidami nuo bazinių žinių, apžvelkime, kas jau buvo nuveikta

Giedrė: pristatau Jums vieną Valdymo plano rengėjų, archeologę, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto lektorę Lietuvos archeologijos draugijos pirmininkę **Agnę Žilinskaitę**, **kuri pateiks mums trumpą esamos Valdymo plano dalies santrauką**

II. ESAMOS BŪKLĖS PRISTATYMAS

15 min. **Agnės Žilinskaitės** pristatymas

VP esamos būklės esminės įžvalgos:

Vertybės išsaugojimo vizija *ko siekiama*

Vertybės išsaugojimo būklė *ir kaip suprantame, kada vertybė yra išsaugota*

Kernavės AV keičiantys veiksniai ir grėsmės

Suinteresuotos išsaugojimu/valdymu šalys. *Komentaras - kas iš tų EsB nusakytų šiandien dalyvauja*

Kaip reaguota į klausimus, kilusius po Es. Būklės pristatymo

Giedrė: kas turi degantį klausimą?

Jei žmonių daugiau, klausimams pasiūloma panaudoti lapelius.

Primenama, kad tie, kas dėl kokių nors priežasčių negali šio susitikimo metu išreikšti savo nuomonės, gali palikti savo pastabas, pasiūlymus, komentarus konkrečiame lape, o taip pat rašyti elektroniniu paštu direkcija@kernave.lt dėl **Veiksmų plano - iki rugsėjo 1 d.**, dėl viso VP - bus patikslintas terminas.

PERTRAUKA 15 min.

II. VERTYBĖS VALDYMO VEIKSMAI 1.30 val.

KAIP DISKUSIJA VYKS?

Pereisime į kitą erdvę ir pasidalinsime į 4 TEMINES grupes po 7-8 žmones.

Ant stalo rasite:

- Centrinį klausimą, susijusį su Kernavės AV kaip UNESCO PP vietovės išsaugojimo vizija
- Esamos būklės SSGG analizės santraukas
- Teminius klausimus

Prie stalų esame labai įvairių kompetencijų ir patirties 7-8 žmonės. Svarbu pagarba, bet taip pat ir atvirumas, kad galėtumėte išreikšti tai, dėl ko čia esate, kuo galite prisidėti. Primenu, kad žinios ir kompetencijos yra labai įvairios, todėl visada kalbėkite ir per protą (kompetenciją) ir per širdį (tai yra, kaip atrodo Jums, kaip paprastam žmogui).

Kad sektųsi lengviau, mums reikalingi pasišventę, prisiimsiantys kiek daugiau pareigų

- Žmogus, sekantis laiką ir atkreipiantis į tai dėmesį
- Žmogus, kuris seka, kad per skirtą laiką pasisakytų visi
- Žmogus, kuris atsakingas už idėjų fiksavimą
- Žmogus, kuris galės pristatyti, kas buvo atrasta

Prie kiekvieno stalo diskutuosime 30 min., tada eisime prie kito, pasiliks tik pats kompetentingiausias.

Bus 3 roundai: iš 4 galėsite aplankyti 3 temas.

Gale vyks teminių grupių įžvalgų pristatymai bendroje Rato erdvėje.

VP rengimo gairės: VP sritys ir veiksmai:

6. Apsauga

Identifikacija Veiklų koordinavimas Stebėsena

7. Darnus vystymasis

AV ir teritorijų vystymo koordinacija

8. Švietimas ir įtrauktis

verčių atskleidimas, interpretacija, pateikimas; partneriai ir tikslinės grupės
suinteresuotos šalys ir bendradarbiavimo formatai Kernavės AV valdymo procesuose

9. Tvarus turizmas:

lankymo ir turizmo infrastruktūros vystymas/ turizmo srityje dirbančių gebėjimų didinimas

Rizikų valdymas - manysime, kad šiuos klausimus integruosime

Klausimas: ar yra kokių nors sričių, kurios dalyvių manymu dar turėtų būti nagrinėjamos?

Priminsiu, kad vienas VP tikslų - suinteresuotų šalių ir visuomenės dalyvavimo Vertybės išsaugojime poreikių išsiaiškinimas ir galimo bendradarbiavimo formato paieška.

Nors ĮTRAUKTIES tema VP rengimo rekomendacijose susieta su švietimu, apie tai prašome galvoti ir kitose teminėse grupėse

II. Idėjų surinkimas

Kokių Jūsų manymu veiksmų turėtumėme imtis Kernavės archeologinėje vietovėje? Kaip Jūs/Jūsų organizacija geriausiai galėtų prisidėti ir kaip veikti (kokybiniai principai, technologijos, geriausi galimi veiksmai), kad Kernavės archeologinės vietovės išskirtinė visuotinė vertė būtų išsaugota ateities kartoms, stiprinant teritorijos socialinį, ekologinį ir ekonominį tvarumą, puoselėjant vietos savastį ir įgalinant bendruomenes?

Svarstykite, ko labiausiai reikia atsižvelgiant į SSGG analizę, vietovę veikiančius veiksnius. Kas tiems veiksniams yra palanku ir kas gali veikti neigiamai?

Prašome rašyti veiksmažodžius, taip pat - atsakingas institucijas ir organizacijas

Taip pat pagalvokite, kokie bendradarbiavimo formatai būtų reikalingi - kas tinkama, ką ir kaip reiktų tobulinti. Ar reikalinga patariamoji grupė, kas į ją turėtų būti įtrauktas?

Teminiai klausimai:

Apsauga. Kokių tęstinių ar naujų priemonių reikia, reaguojant į SSGG, veikiančius veiksnius? Kuo Jūs ar Jūsų organizacija gali prisidėti? Akcentuojame Kernavės Rezervato ir buferinės apsaugos zonos teritoriją

DV. Kaip derinti vystymosi ir išsaugojimo poreikius, atsižvelgiant į vietovės IVV? Kokie galėtų būti priimtini DV scenarijai, atsižvelgiant ? Kuo Jūsų organizacija gali prisidėti?

Svarstome Vietovės ir jos buferinių apsaugos zonų teritoriją ir platesnius kontekstus.

Švietimas. Kokia yra Kernavės žinutė, kas, kaip ir kam ją turi perduoti? Kaip stiprinti informavimą ir interpretaciją ryšyje su tyrimų medžiaga?

Kokia yra Kernavės žinutė?

Kokie mūsų partneriai ir tikslinės grupės?

Kokie galimi nauji švietimo ir edukavimo formatai?

Turizmas. Koks turistat Kernavėje yra laukiamiausias? Kaip tokį prisikviesti ir užtikrinti jam puikią patirtį?

Grupės pristato savo įžvalgas, minimalūs komentarai tarp grupių

Pabaiga:

Giedrės komentaras apie tai, kas vyks po šio susitikimo:

- Susitikimo išvados bus parengtos per savaitę, nusiųstos dalyviams, išplatintos Kernavės adm. info kanalais
- VP Rengėjai remsis jomis, parengs vertybės valdymo schemą, veiksmų planą, stebėsenos sistemą
- Rengėjai konsultuos ir šią VP veiksmų dalį derins su Priežiūros grupe, kuri teiks įvertinimo išvadą Vietos valdytoji.
- Parengtas ir Priežiūros grupės suderintas VP bus pristatomas visuomenei, bus galimybė per nustatytą terminą teikti pastabas ir pasiūlymus.
- Parengiama visuomenės supažindinimo proceso ataskaita
- Po visuomenės supažindinimo, Vietos valdytojas teikia VP Priežiūros grupei.
- Gavęs Priežiūros grupės siūlymą Planą tvirtinti, Vietos valdytojas teikia Planą tvirtinti Atsakingai ministerijai.
- Patvirtintas VP, jo santrauka ir komentaras apie svarbiausius Vertybės valdymo aspektus ir priemones bus viešai prieinamas (Vietos valdytojo ar Vietos valdytojo funkciją atliekančios institucijos, taip pat vietos savivaldybės (-bių) ir Atsakingos ministerijos interneto svetainėje) visą Plano galiojimo laikotarpį.
- Vykdam VP įgyvendinimo stebėseną, Vietos valdytojas renka ir sistemina duomenis, susijusius su Plano įgyvendinimu ir Vertybės būkle bei kartą per metus parengia Plano įgyvendinimo stebėsenos ataskaitą, kurioje pagal VP numatytus įgyvendinimo rodiklius analizuoja Plano tikslų ir uždavinių siekimo pažangą, teikia pasiūlymai dėl Vertybės išsaugojimo ir valdymo gerinimo. Ataskaita yra vieša.
- Ataskaita teikiama Priežiūros grupei, o jei numatyta, ir Patariamajai grupei įvertinti., po to - Atsakingai ministerijai.

Padėka

3 priedas

Diskusijos metu dalyvių sukurti įžvalgų plakatai

Diskusijos dalyvių bendra nuomonė apie tai, kuo svarbi Kernavė

APSAUGA

Reakcija į IV ir grėsmės

● KOKIŲ, TESTINIŲ, AR NAUJŲ PRIEMONIŲ, VEIKSMŲ REIKIA REZERVATE / + BUL.2. REAGUOJANT, 55/66

Veiksmai

Trūkumo planas eksploatavimo metu, planuojamas atnaujinimas

SUTEIKTI NAUDAS REZERVATŲ GYVENTOJAMS ATLYGINANT APRIBOJIMUS. MOTYVAVIMAS!

VIZUALINĖS APSAUGOS PREVENCIJA

VIEŲNŲ, GYVENTOJŲ VTRAUKIMAS Į ISRAIDŲ GONDYMUS. MOTYVAVIMAS!

T. AKTŲ, SUDERINAMUMAS!

Paveldo augimo svorimas

Sąlygų, kuriomis didėja ir mažėja paveldo vertės

Bendruomenės švietimas per istorijas

Techninių priemonių, technologijų (speciali infrastruktūra) siekiant apsaugoti nuo stipresnių reikšmių digimybės

IVRAIDŲ BENDROVYBŲ, LYGIAMENŲ SPREJTI APNOKIJIMŲ, KOMPENSAVIMAS, ARCH. TIRIMŲ, PRIEĖJIMO NUOSTATYBŲ

SUPERINTI REZERVATŲ REGLEMENTŲ SU PAUŽAIS STR

Atsakingi

KM → KVKRO

AM → VSTT

BENARDINENĖS DIREKCIJA IR T.T.

T. AKTŲ DENGĖJAI!

Kultūros paveldo de parta unitas

Jeigu spėjate, sužymėkite priemones:

① Identifikacija, tyrimai

③ Konservacija

⑤ Stebėsena

② Tyrimas ir priežiūra

④ Komunikacija

⑥ Teisinis priem.

7....

● **BENDRADARBIAVIMO FORMATAI**

DARNUS VYSTYMASIS

- KAIP DERINTI VYSTYMOJŲ IR IŠSAUGOJIMO POREIKIUS? KOKIE PRIIMTINI DV SCENARIJAI? susąja su IVV SS/66

VISU, ŠALIU, BENDRA Xuo juo org. ja gali prisidėti? DARNIAVIKAS

Veiksmi

Ryšų tarp įvairių suinteresuotų bendruomenių: poferinių, vietos gyventojų.

Riikalingos plitros Tėstinio replikavimui ir filializmas, atnaujinant ir korekcijos vietos vizualinę ir talpą uvertu teritorijai

Architūro objektų (tektoninių ir bolotų, rejų įėjimų) įėjimo ir vizualinio zonos ribų modifikavimas vizualinei ir talpoms ratinimas.

Archaeologinių tyrimų finansavimo ar kompiuterinio ar juos kitių VKKR kufiniję amonų ronių, kultūros paveldo objektų kufiniję.

Tipinių tradicinių pastatų su kufiniję

Suderinti sąlygas tradicinių amatų vystymuisi (pvz. Senovės p.)

• BENDRADARBIAVIMO

FORMATAI

Kultūrinės vietos kufiniję

Atsakingsi

Soniūniję, dizekciję, bendruomenių grupes.

VKKR dirlekiję Kultūros ministriję

Aplinkos uiniūniję VKKR dirlekiję

Kultūros ministriję Seivuloriję

Kultūros ministrija VKKR dirlekiję Architektūrai.

Kultūros min. VKPP dirlekiję

VKKR dirlekiję Seivuloriję, bendruomenės

TVARUS TURIZMAS

sasaja su IVV

KOKS TURISTAS YRA LAUKIAMIAUSIAS?

savybės, interesai, veiklos...

žingeidus, motyvuotas...

• KULTŪRINIO TURIZMO ATSTOVAS

Spec. dėmesys – šeimoms, ne masiniam lankytojui

KAIP TOKI PRISIKVIESTI IR UŽTIKRINTI PUKIA, PATIRTI?

- Bendradarbiavimas su Nemis RP
- Pažintimis talus bendri mas šventai
- Brand'as
- Upėje keltas, atgaivinti šie iolės.
- Nauja tradicija, renginis būsimas
ne sezono metu (kininici)
Liemis

masinis piknikas ~~įvykis~~ "Aukštinis
kapu šventė"

paitaikommunus negališiams
tiktukas i Pilies kokno pilialuhs per
jos (su paitaikynn negališiams, vaik.
IVEIKTI 1 PILIAKALNĖ)
vėimelias)